

Министарство просвете,
науке и технолошког развоја

ISBN 978-86-7447-137-1

УЛОГА УЧБЕНИКА У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ ЗБОРНИК РЕЗИМЕА

XXII НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
"ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА
И ШКОЛСКА ПРАКСА"

УЛОГА УЧБЕНИКА У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА

Уредници

Јелена СТЕВАНОВИЋ

Ана ПЕШИКАН

Младен РАДУЛОВИЋ

XXII НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
„ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА И ШКОЛСКА ПРАКСА“

Улога уџбеника у савременом образовању

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА

Уредници

Јелена **СТЕВАНОВИЋ**

Ана **ПЕШИКАН**

Младен **РАДУЛОВИЋ**

15. децембар 2017. године
Учитељски факултет, Београд

■ ПРОГРАМСКИ ОДБОР

Председник Програмског одбора

др Јелена Стевановић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

Чланови Програмског одбора

др Данимир Мандић, редовни професор
Учитељски факултет, Универзитет у Београду

др Снежана Маринковић, редовни професор
Учитељски факултет, Ужице, Универзитет у Крагујевцу

др Слободанка Гашић Павишић, редовни професор
Геронтолошко друштво Србије

др Ана Пешикан, ванредни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Сања Ђуровић, ванредни професор
Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу

др Исидора Јарић, ванредни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Сања Благданић, ванредни професор
Учитељски факултет, Универзитет у Београду

др Владан Јовановић, научни сарадник
Институт за српски језик САНУ

др Јадранка Милошевић, саветник координатор
Завод за унапређивање образовања и васпитања, Београд

др Тања Шијаковић, саветник координатор
Завод за унапређивање образовања и васпитања, Београд

др Славица Јашић
Министарство просвете науке и технолошког развоја Републике Србије

др Гордана Степић
Министарство просвете науке и технолошког развоја Републике Србије

др Емилија Лазаревић, научни саветник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Снежана Мирков, виши научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Наташа Лалић-Вучетић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Николета Гутвајн, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Ивана Ђерић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Рајка Ђевић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Нада Шева, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

■ ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Председник Организационог одбора

мср Младен Радуловић, истраживач сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

■ ОРГАНИЗАТОРИ СКУПА

ИНСТИТУТ ЗА ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА

Добрињска 11/3 • 11 000 Београд • Србија
www.ipi.ac.rs

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Немањина 22-26 • 11 000 Београд • Србија
<http://www.mpn.gov.rs>

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Краљице Наталије 43 • 11 000 Београд • Србија
<http://www.uf.bg.ac.rs/>

ЗАВОД ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Фабрисова 10/1 • 11 000 Београд • Србија
www.surs.org.rs

Објављивање ове публикације финансијски је подржало

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Напомена. Саопштења сарадника Института за педагошка истраживања представљају резултате рада на пројектима *Унапређивање квалитета и доступности образовања у процесима модернизације Србије* (бр. 47008) и *Од подстицања иницијативе, сарадње и стваралаштва у образовању до нових улога и идентитета у друштву* (бр. 179034) чију реализацију финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (2011–2017).

УЛОГА БУКВАРА У РАЗВОЈУ ЧИТАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ: АСПЕКТ РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ

Нада Шева* и **Емилија Лазаревић**

Институт за педагошка истраживања, Београд

Савремени концепт развоја писмености подразумева усвајање друштвено и контекстуално утемељених знања, вештина и способности неопходних за успешно кодирање и декодирање значења и преношење порука, али и успешну комуникацију у условима културног контекста. Досадашња истраживања указала су да су почетни лексичко-семантички развој, као и развој наратива значајно повезани са нивоом разумевања прочитаног, што посебно долази до изражаја на старијим школским узрастима. Налази међународних и националних тестирања за ученике у Србији показују да је њихово најлошије постигнуће управо у домену разумевања прочитаног. Зато садржаји буквара и првих читанки треба да омогуће подршку и помоћ ученицима не само у домену усвајања технике читања и писања, већ и да ученици од самог почетка њиховог искуства са текстовима буду правилно вођени како да разумеју прочитани текст, издвајају релевантне информације, изводе закључке, формулишу и искажу свој став. Питање о томе како аутори уџбеника разумеју процес разумевања прочитаног у досадашњим истраживањима обрађено је на нивоу читанки за млађе школске узрасте. Циљ нашег истраживања био је да утврдимо у којој је мери и на који начин је подржан развој разумевања прочитаног у савременим букварима. У иницијалну анализу увршћено је 238 ауторских текстова, који се налазе у букварима седам националних издавача. За сваки текст одређено је да ли су уз њега представљени: питања о тексту, речник, лексичко-семантички задаци који обрађују појмове из текста, као и додатни задаци или коментари. За други ниво анализе издвојена су једина три текста који су се појавили у свих седам буквара. Квалитативном и квантитативном методологијом описане су следеће ставке које су се јавиле уз одабране текстове: питања и задаци, речник, лексичко-семантичке вежбе и додатни задаци. Систем кодова развијен је на основу различитих нивоа знања и умећа, дефинисаних у оквиру пројекта Националног тестирања образовних постигнућа ученика трећег разреда

* nadaseva@gmail.com

основне школе. Резултати првог нивоа анализе показују да преко 30% текстова нема ниједну од форми подршке развоја читалачких компетенција. Издавачи се најчешће одлучују да уз текст придруже питања која су у вези са текстом (48%), док су речник, лексичко-семантички задаци и додатни задаци присутни ређе (18–19,7%). Што се тиче анализе текстова који су се појавили у свим букварима, уочена је разлика у степену тежине постављених питања и њихова неуједначена дистрибуција. Речник и лексичко-семантичке вежбе су коришћени спорадично. Анализом је установљено постојање недоследног и несистематичног коришћења форми које поспешују развој разумевања прочитаних текстова у букварима, што отвара простор за будућа разматрања о њиховом садржају и употреби.

Кључне речи: буквар, разумевање прочитаног, лексичко-семантички развој.

САДРЖАЈ

УВОДНА САОПШТЕЊА

- 7 **Ана Пешикан**
УЛОГА ИЛУСТРАЦИЈА У УЏБЕНИЦИМА
- 13 **Исидора Јарић**
ШТА ЈЕ ПОТРЕБНО ДА БИСМО ДОБИЛИ РОДНО СЕНЗИТИВНЕ УЏБЕНИКЕ?
- 17 **Јадранка Милошевић**
КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ У УЏБЕНИЦИМА ЗА СРЕДЊУ ШКОЛУ
- 21 **Јелена Стевановић**
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА У УЏБЕНИЧКОЈ ЛИТЕРАТУРИ ЗА СРЕДЊУ ШКОЛУ

УЏБЕНИК КАО РЕСУРС ЗА УЧЕЊЕ У 21. ВЕКУ

- 27 **Зорица Веиновић**
ФУНКЦИОНАЛНОСТ ПОЈМОВА О ПОРЕКЛУ МАТЕРИЈАЛА У УЏБЕНИЦИМА НАСТАВЕ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА
- 29 **Милена Миловановић**
ИМПЛИКАЦИЈЕ ЗА КРЕИРАЊЕ УЏБЕНИКА ЗА ГРУПНУ НАСТАВУ КЛАВИРА
- 31 **Наташа Лалић-Вучетић и Нада Шева**
ОДНОС ИЛУСТРАЦИЈЕ И ТЕКСТА У САВРЕМЕНОМ БУКВАРУ
- 33 **Нада Шева и Емилија Лазаревић**
УЛОГА БУКВАРА У РАЗВОЈУ ЧИТАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ: АСПЕКТ РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ
- 35 **Јелена Станисављевић**
МАПЕ ПОЈМОВА У УЏБЕНИЦИМА БИОЛОГИЈЕ
- 37 **Николета Гутвајн**
УЏБЕНИК ИЗ УГЛА УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ
- 39 **Александра Р. Трбојевић**
МИШЉЕЊА УЧЕНИКА О УЏБЕНИКУ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА – АСПЕКТ ДРУШТВЕНИ САДРЖАЈИ
- 41 **Јована Ђорђевић**
УЛОГА УЏБЕНИКА ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У МОТИВАЦИЈИ УЧЕНИКА ЗА КРЕАТИВАН РАД И РАЗВОЈ КРЕАТИВНОСТИ
- 43 **Мила Бељански и Руженка Шимоњи Чернак**
СУСРЕТ СА ДРУГОМ КУЛТУРОМ У УЏБЕНИКУ: АНАЛИЗА САДРЖАЈА ОСНОВНОШКОЛСКИХ УЏБЕНИКА

-
- 45 **Сања Ђуровић**
ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ НАУЧНОГ САДРЖАЈА У УЏБЕНИКУ
- 47 **Љубица Опарница и Милица Николић**
МИШЉЕЊЕ УЧИТЕЉА О КВАЛИТЕТУ САДРЖАЈА УЏБЕНИКА ИЗ МАТЕМАТИКЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ
- 49 **Биљана Сладоје-Бошњак, Ранка Перућица и Соња Каурин**
АНАЛИЗА ПРИМЈЕНЕ АРА (AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION) СТАНДАРДА У РАЗЛИЧИТИМ УЏБЕНИЦИМА МЕТОДОЛОГИЈЕ ПЕДАГОГИЈЕ
- 51 **Јелена Гркић Гинић и Маја Ђалић**
СТРУКТУРА И КАРАКТЕРИСТИКЕ УЏБЕНИКА ЗА МУЗИЧКУ КУЛТУРУ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ
- 53 **Слободанка Гашић Павишић и Маша Ђуришић**
САДРЖАЈИ О СТАРЕЊУ У УЏБЕНИЦИМА ОД ПРВОГ ДО ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У СРБИЈИ
- 55 **Снежана Радојевић**
МЕТАФОРА УЏБЕНИКА У СЛУЖБИ ОЧУВАЊА НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА
- 57 **Рајка Ђевић и Ивана Ђерић**
ЗАСТУПЉЕНОСТ УЧЕНИКА ИЗ ОСЕТЉИВИХ ГРУПА У УЏБЕНИЧКИМ ИЛУСТРАЦИЈАМА
- 59 **Милош М. Ковачевић**
(ДИС)ХАРМОНИЈА МЕТОДИЧКИХ И МЕТОДОЛОШКИХ ЛИНГВИСТИЧКИХ КРИТЕРИЈУМА У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГА ЈЕЗИКА (НА ПРИМЕРУ СИНТАКСЕ)
- 61 **Драгана Цвијовић**
ПРЕДСТАВЉАЊЕ ЗБИРНИХ ИМЕНИЦА У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА
- 63 **Владан Јовановић**
ГРАМАТИЧКА И ЛИНГВИСТИЧКА ТЕРМИНОЛОГИЈА У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА У СВЕТЛУ САВРЕМЕНЕ НАУКЕ О СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
- 65 **Виолета Влајковић Бојић и Јелена Стевановић**
УЏБЕНИК У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА: ПЕРСПЕКТИВА УЧЕНИКА ОСНОВНЕ И СРЕДЊЕ ШКОЛЕ
- 67 **Маријана Папрић**
СРПСКИ ЈЕЗИК У УЏБЕНИЦИМА РУСКОГ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ
- 69 **Дејан Јанковић**
АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ ДИГИТАЛНИХ/ИНТЕРАКТИВНИХ УЏБЕНИКА У НАСТАВИ
- 71 **Сања Филиповић и Војислав Илић**
ПРИМЕНА ДИГИТАЛНИХ УЏБЕНИКА И МУЛТИМЕДИЈАЛНИХ САДРЖАЈА У НАСТАВИ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ – ОБРАЗОВНЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА
XXII научна конференција
„Педагошка истраживања и школска пракса“
УЛОГА УЏБЕНИКА У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ

Издавач
Институт за педагошка истраживања, Београд

За издавача
Николета Гутвајн

Уредници
Јелена Стевановић
Ана Пешикан
Младен Радуловић

Технички уредник
Младен Радуловић

Тираж
150

Дизајн корица и графичка обрада
Бранко Цветић

Штампа
Кућа штампе плус

ISBN 978-86-7447-137-1